

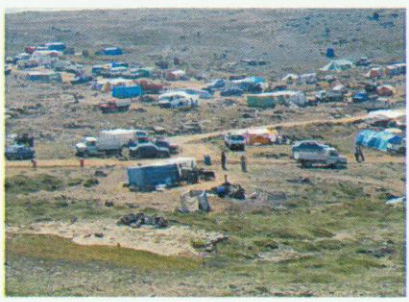
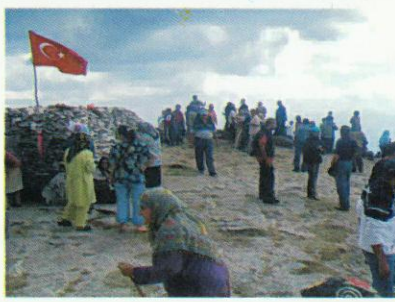

BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ 1992

20.yıl

KAZDAĞLARI

III. ULUSAL SEMPOZYUMU BİLDİRİLERİ

EDİTÖRLER

Prof. Dr. Gülendam TÜMEN

Prof. Dr. Yılmaz ARI

Doç. Dr. Fatih SATIL

Doç. Dr. Tuncay DİRMENCİ

Doç. Dr. Turgut KILIÇ

Yrd. Doç. Dr. Sakin V. VARLI

Arş. Gör. Alper UZUN

KAZDAĞLARI

III. ULUSAL SEMPOZYUMU BİLDİRİLERİ

KAZDAĞLARI III. ULUSAL SEMPOZYUMU
BALIKESİR, 2012

Kapak Fotoğrafları Yılmaz ARI, Fatih SATIL,
Tuncay DİRMENCİ ve Sakin Vural VARLI'ya aittir.

Grafik - Tasarım - Baskı ve Cilt
Dileksan Kağıtçılık San.. Tic. Ltd. Şti. - Balıkesir
(0266) 281 13 03

KAZDAĞLARI III. ULUSAL SEMPOZYUMU
(Balıkesir Üniversitesi, 24-26 Mayıs 2012)

Sempozyum Başkanı
Prof. Dr. Mahir ALKAN
(Balıkesir Üniversitesi Rektörü)

Organizasyon Komitesi
Prof. Dr. Gülendam TÜMEN (BAÜ)
Doç. Dr. Fatih SATIL (BAÜ)
Prof. Dr. Yılmaz ARI (BAÜ)
Doç. Dr. Tuncay DİRMENCİ (BAÜ)
Yrd. Doç. Dr. Sakin Vural VARLI (BAÜ)
Doç. Dr. Turgut KILIÇ (BAÜ)
Prof. Dr. Ahmet GÖNÜZ (ÇOMÜ)

Sekreterya
Arş. Gör. Alper UZUN (BAÜ)

Bilimsel Danışma Kurulu

Yılmaz ARI (BAÜ)
Rüstem ARSLAN (ÇOMÜ)
Cevdet AVCIKURT (BAÜ)
Fikret BERKES (University of Manitoba)
Duriye BOZOK (BAÜ)
Osman DEMİRCAN (ÇOMÜ)
Tuncay DİRMENCİ (BAÜ)
Ali DUYMAZ (BAÜ)
Tuna EKİM (Emekli Öğretim Üyesi)
Ahmet GÖNÜZ (ÇOMÜ)
Patrick T. HURLEY (Ursinus Collage, USA)
M. Oğuzhan İLBAN (BAÜ)
Selver Özözen KAHRAMAN (ÇOMÜ)
Sebahattin KARAMAN (BAÜ)
Azat KAYA (BAÜ)
Hatice Torcu KOÇ (BAÜ)
Fatih SATIL (BAÜ)
Telat KOÇ (ÇOMÜ)
Abdullah KÖSE (BAÜ)
Bülent ÖZDEMİR (BAÜ)
Serdar SAK (BAÜ)
Gonca SAKİN (BAÜ)
Lokman Hakan TECER (BAÜ)
C. Varol TOK (ÇOMÜ)
Gülendam TÜMEN (BAÜ)
Murat TÜRKEŞ (ÇOMÜ)
İsmet UYSAL (ÇOMÜ)
Zübeyde Güneş YAĞCI (BAÜ)
Sema Bağdat YAŞAR (BAÜ)
Bayram YILDIZ (BAÜ)
Sakin Vural VARLI (BAÜ)

Sempozyum Konuları

Biyoçeşitlilik, Flora, Fauna, Çevre, Korunan alanlar, Ekonomi, Tarım, Coğrafya, Edebiyat, Tarih, Turizm, Arkeoloji, Jeoloji, Jeotermal, Hidroloji, Ekoloji, Çevre Eğitimi, Sosyoloji

Kaynaklar

Asri, F.Ö., Sönmez, S. (2006). Ağır Metal Toksisitesinin Bitki Metabolizması Üzerine Etkileir, Derim Dergisi 10(2):1-10.

Avcı, M. (2005). Çeşitlilik ve Endemizim Açısından Türkiye'nin Bitki Örtüsü, İ.Ü Edebiyat Fakültesi, Coğrafya Dergisi, 13: 27-55.

Çanakçıoğlu, H. (1993) Orman Koruma, Üniversite Yayın No: 2, Fakülte Yayın No: 2, Bartın, 385 s.

Çepel, N. (1995) Orman Ekolojisi, İ.Ü Orman Fakültesi, 4. Baskı, İstanbul, 536 s.

Gür, N., Topdemir, A., Munzuroğlu, Ö ve Çobanoğlu, D., (2004). Ağır Metal İyonlarının (Cu^{+2}, Pb^{+2}, Hg^{+2}, Cd^{+2}) *Clivia sp.* Bitkisi Polenlerinin Çimlenmesi ve Tüp Büyümesi Üzerine Etkileri. F.Ü. Fen ve Matematik Bilimleri Dergisi, 16(2), 177-182.

Kacar, B ve Katkat, V. (2006). Bitki Besleme. Nobel Yayın No:849.

Meraler, S.A. (2010). Mahlep (*Prunus mahaleb* L.)'in Bitki Kısımlarında Mineral Bileşimin Belirlenmesi, Kilis 7 Aralık Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Biyoloji Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi (Yayımlanmamış), 54 s.

Özel, H.B., Simsar M. (2009). Stand Dynamics of Kazdagi Fir (*Abies equi-trojani* Ascher et Sinten) Natural Forests in Turkey, Scientific Research and Essays, Vol.4(12): 1478-1486.

Özen, H. Ç., Onay, A. (2007). Bitki Fizyolojisi Ders Kitabı, Nobel Yayın Dağıtım.

Rout, G.R. and Das, P., (2003). Effect of metal toxicity on plant growth and metabolism: I.Zinc. Agronomie 23:3-11.

Ucun, H. (2001). Sarıçam (*Pinus sylvestris L.*) Kozalağı Biyoması Kullanılarak Atıksulardaki Ağır Metallerin Biyosorpsiyonu, Atatürk Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Çevre Mühendisliği Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi (yayımlanmamış).

KAZDAĞLARI'NIN PEYZAJI VE REKREASYON POTANSİYELİ

TÜLAY AYAŞLIGİL

Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü Yıldız Beşiktaş İstanbul.
ayaslitu@yildiz.edu.tr

Özet

Kazdağları, sahip olduğu özgün peyzajı, tarihi geçmişi ile doğal ve kültürel çeşitlilik oluşturmakta, bulunduğu bölgeye değer kazandırmaktadır. Sahip olduğu bu değerlerin başında flora ve faunası, habitat ve biyotopları gelmektedir. Kazdağları doğasının tür çeşitliliği ve biyolojik çeşitliliği bölge peyzajının özgünlüğünü oluşturmaktadır. Kazdağları'nın bu peyzaj özellikleri, yerleşmelerinin dokusunda, geleneksel mimarisinde, el sanatlarında, çeşitli kültürlerin izleriyle, bir arada günümüze kadar gelebilmiştir. Kazdağları'nda coğrafyanın, fizyoğrafyanın• kısaca doğanın fizik mekanda buluşmasıyla yaşam kalitesi yüksek, ekolojik konforu olan, turizm ve rekreasyon potansiyeli ve rekreasyon çeşitliliği olan alanlara sahip bir bölge oluşmuştur.

Anahtar kelimeler: Kazdağları, Kazdağı Peyzajı, İda Dağı, Peyzaj özellikleri, Rekreasyon

1. Giriş

Kuzey Ege'nin peyzajını oluşturan ve şekillendiren en önemli etkenlerden biri Kazdağları'dır. Kazdağları'nın coğrafi konumu, iklimi, deniz ile olan ilişkisi, yükseltisi, yönelişi, rölyefi, jeomorfolojisi, toprak yapısı, hidrolojisi, yeraltı ve yerüstü zenginlikleri, flora ve faunası, yaban hayatı ve vejetasyon yapısı ile diğer tüm peyzaj elemanlarına bağlı olarak kendine özgüdür. Kazdağları'nın bu özgün peyzaj yapısı kolaylıkla fark edilebilir düzeyde olup, bölge için birçok avantajlar sunar, aslında bölgenin gizil gücünü oluşturur.

Kazdağ'ları bölge için belli başlı avantajları sağlar; ekolojisinin oluşturduğu sağlıklı yaşam koşulları; peyzajı ve çeşitliliğinin rekreasyon ve turizm faaliyetlerine elverişliliği; orman, tarım, hayvancılık, su ürünleri yetiştiriciliğine ve avlanmaya uygunluğu; biyolojik üretim performansı yüksek alanlarının varlığı; fizyoğrafyasının yerleşilebilirlik ve yaşanabilirlik açısından elverişliliği; iklim faktörlerinin oluşturduğu klimatik konforu; Kazdağ'ları peyzajının bölge halkına sunduğu olanaklardır.

2. Kazdağlarının Peyzaj Özellikleri

2.1. Kazdağlarının Jeolojik ve Morfolojik Yapı Açısından Peyzaj Özellikleri

Bölge jeolojik ve morfolojik yapı bakımından değerlendirildiğinde Bozcu ve Çalık (2006)'ya göre belli özelliklere sahiptir. Metamorfik kayalar grubuna ait Kazdağı grubu, Ayıdere grubu, Karakaya karmaşığı formasyonları bulunmaktadır (Yaltırak ve Okay (2004). Ayrıca Neotetis Ofiyolitler ve Çetmi Melajı görülmektedir (Yılmaz ve ark. 1995). Magmatik Kayalar grubundan Plütonizma, Tersiyer sedimanter kayalar yüzeylenmiştir. Bölge altın gibi değerli madenler ve kil gibi endüstriyel kaynaklarca ve daha birçok yeraltı ve yerüstü madenlerince zengindir.

Kazdağları'nın bu jeolojik yapısına bağlı olarak oluşan toprak yapısı, iklim bileşenleri ve fizyoğrafyanın da etkisiyle bölgede bitki yetiştirmek için uygun ortam koşulları sağlanmaktadır. Bundan dolayı bölgeyi yüzyıllardır kalkındıran bu tarıma dayalı kırsal kimliğidir. Kazdağları üzerinde yaşayan toplumların bu elverişli toprakları koruyarak kullanmaları sayesinde bugüne kadar gelebilmiştir.

2.2. Kazdağları'nın Hidrolojik Yapı Açısından Peyzaj Özellikleri

Durukan, Öztürk, Cengiz ve Kelkit (2006)'ya göre (Yüzer, 2006) Kazdağları'nın kuzey ve güney yamaçlarındaki başlıca sıcak su kaynakları Güre (Edremit), Derman (Edremit), Küçükçetmi (Ayvack), Külcüler (Bayramiç), Pelitli (Burhaniye), Tuzla (Ayvacık), Kırkgeçit (Biga), Dağ Ilıcası (Balya), Topraklar (Yenice), Hıdırlar (Hamdibey), Akçakeçili (Ezine), Kestanbol (Ezine) kaplıcalarıdır.

Bölge sahip olduğu sıcak ve soğuk su kaynakları gerek niteliği ve gerekse niceliğince zengindir, çeşitli hastalıklara şifa olmakta ve sağlıklı yaşam ve alternatif tıp için önemli bir potansiyel oluşturmaktadır. Bölgede ayrıca 'Ekşi su' maden suyu gibi yöreye has içme suları çıkmaktadır.

2.2. Kazdağları'nın İklim Bileşenleri

Kazdağları genel olarak Akdeniz ile Karadeniz iklim ve bitki örtüsünün geçiş şartlarının yaşandığı bir yerdir. Kazdağı ikliminin en yaygın özelliği Subtropikal ve Orta Kuşak geçiş alanında bulunması nedeniyle ve yer şekilleri özelliklerine bağlı olarak kısa mesafede (yatay ve dikey doğrultuda) değişkenliğin çok olmasıdır. Bu durum sıcak ve soğuk dönemler arasında etkili olan basınç sistemi ve hava kütlesinin hangi kesiminin etkili olduğu, hangi doğrultudan sokulduğuna bağlı olarak iklimin şekillenmesinde belirleyici temel etkendir. Kazdağı ikliminde çok etkili olan bu durum

Kazdağı ekosisteminin oluşmasında ve aynı zamanda ekosistemin çeşitlenmesini de sağlamaktadır (Koç ve ark. 2006).

Kazdağları'nda Klimatik Konfor Oluşumu

Koçman ve ark. göre (Ülker, 1988) insanın günlük yaşamını ve aktivitelerini sürdürürken yıl içinde kendini daha rahat hissettiği ve rahatlık bölgesi/konfor bölgesi olarak tanımlanan klimatik konfor koşulları iklim unsurlarının ortak etkilerinin bir sonucudur. İklimin etkisiyle ilgili olarak yapılan araştırmalar sonucu bir takım eşik değerler belirlenmiştir. Klimatik konfor açısından sıcaklık, oransal nem, rüzgar hızı, deniz suyu sıcaklığı gibi unsurların belirlenen eşik değerle ölçüsünde bulunması gerekir

Koçman ve ark. göre (Sungur, 1980), Türkiye geneli için insanın kendini rahat ve daha iyi hissettiği sıcaklık 16,7- 24,7°C'dir. Klimatik konfor, sıcaklık bakımından eşik değerlerine göre 17-24.9°C'dir ve Kazdağlarında bu süre ortalama 128 gündür ve 5 Mayıs-13 Temmuz ile 22 Ağustos-18 Ekim arasını kapsamaktadır. Ayrıca sıcaklığın 28°C'nin üzerine çıktığı dönemlerde ise rüzgar ventilasyonu ve % 30-70 arasında değişen oransal nem burada klimatik konforu sağlamaktadır.

Koçman ve ark. göre (Çevik, 1973), Edremit Körfezi kıyı kuşağında klimatik konfor ve turizm etkinlikleri açısından önem taşıyan havanın sürekli temizlenmesi ve deniz suyunun yenilenmesi hafif ve orta kuvvette rüzgarlar ve kıyı meltemleriyle doğal olarak sağlanmaktadır, % 60'dan az oransal nem rahatlatıcı bir ortam oluşturmaktadır.

Hafif ve orta kuvvette rüzgarların hızı 6 m/sn'den azdır. Havadaki nemi uzaklaştırmakta ve vücutta buharlaşmayı sağlayarak serinlik duygusu vermektedir. Havanın bunaltıcı etkisi, rüzgarın yokluğunda, hava hareketinin yetersizliğinde hissedilir. Ayrıca yeterli ve değişken şiddetteki hava hareketi, rüzgâr zindelik verdiği ve daha iyi bir ortam sağladığı bilinmektedir

Koçman ve ark. göre (Bahadır; Karagülle, 1983) deniz banyosu ve deniz kürünün sağlık açısından; vücut ve sinir yorgunlukları, deri ve solunum yolları için önemli yararları vardır.

Deniz banyosu için en uygun ortalama hava sıcaklığı 20-28°C, deniz suyu sıcaklıkları ise 22-28°C dir. Edremit Körfezi'nde deniz banyosu dönemi ortalama 28 Mayıs-18 Eylül arasında 114 gündür ve yılın % 31'ini kapsamaktadır.

2.3. Kazdağları'nın Flora Özellikleri

Kazdağları fitocoğrafik bakımdan kuzey eteklerinde Avrupa-Sibirya Fitocoğrafik Bölgesinin Öksin Provensi dağın güney yamaçlarında Doğu Akdeniz Fitocoğrafik Bölgesinin Provensi arasında tam sınırda bulunur ve bu her iki floristik bölgenin özelliklerini taşır (Anonim, 2006).

Akdeniz Bölgesinin tipik ağaçları Kızılçam "*Pinus brutia*" ve Karaçam "*Pinus nigra*" ormanları ile maki bitki örtüsü kaplar. Kuzeyinde ise Kazdağları'na özgü endemik Kazdağı Göknarı "*Abies nodmanniana* subsp. *equitrojana*" ve Doğu Kayını "*Fagus orientalis*" ormanları bulunur

Kazdağları florasının %24'ü Akdeniz Bölgesi floristik elemanları, %17.6'sı Avrupa-Sibirya Bölgesi floristik elemanı, %1.3'lük kısmını ise İran Turan Bölgesi floristik elemanı oluşturur (Akalın, 2006).

2.4. Kazdağları'nda Tür ve Biyolojik Çeşitlilik

Kazdağları'nda 101 familyaya ait 900 takson (bitki türü) bulunmaktadır. Biyoçeşitlilik bakımından % 9 oranında özgün endemik ve nadir bitki türleridir. Orman alanları içerisinde Karaçam, Kızılçam, Kazdağı Göknarı, Kestane, Kayın, Yaban Eriği gibi geniş ve zengin bir genetik çeşitlilik gösteren alanlar vardır (Anonim, 2006).

2.5. Kazdağları'nda Endemizm

Adak ve ark. göre Anonim (2006) Dünyanın sadece belli bir bölgesinde yetişebilen türler, yani endemik türler bakımından Türkiye genelinde Amanos Dağları ve Uludağ'dan sonra Kazdağı gelmektedir. Yörenin endemik türleri "*Kazdağı'ndaki endemik türler*", "*Kazdağı'nda yetişen Türkiye'nin endemik türleri*" ve "*Endemik olmayan ancak Türkiye'de sadece Kazdağı'nda yetişen türler*" olmak üzere üç grupta toplanmıştır. Kazdağları'nda bulunan 900 taksonunun 25'i sadece Kazdağları'nda yayılış gösteren, Kazdağı'na endemik bitkiler olmak üzere 72'i takson endemiktir (Akalın, 2006).

2.6. Kazdağları'nın Nadir Türleri

Kazdağlar Önemli Bitki Alanı (ÖBA)'dır. Küresel ölçekte tehlike altında nadir tür (*Acer hyrcanum* subsp. *keckianum*), 35 Avrupa ölçeğinde tehlike altında takson, 32 Ulusal ölçekte tehlike altında takson bulunmaktadır (Akalın, 2006). Anonim (2006)'da daha detaylı olarak bölgenin tıbbi ve aromatik bitkileri listelenmiştir.

2.7. Kazdağları'nda Habitat

Tehlike altında olan habitatlar olarak Akdeniz Bölgesi dağlık "*Nardius strica*" meraları, Doğu Kayını Ormanları, Göknar Ormanları Karaçam Ormanları, Kızılçam Ormanları bulunmaktadır. Ayrıca zengin tür çeşitliliği bakımından önemli "Alpin ve Subalpin Meralar", "İğne Yapraklı Ormanlar", "Sarp Kayalık ve Açık Kayalık" alanlar bulunmaktadır (Akalın, 2006).

2.8. Kazdağları'nın Vejetasyon Yapısı

Kazdağları'nda 258.287 ha. orman alanı bulunmaktadır. Kazdağ'larının vejetasyonunu "Orman Vejetasyonu", "Çalı Vejetasyonu" ve "Yüksek Dağ Step Vejetasyonu" oluşturmaktadır (Oktay, 2006). Orman vejetasyonu olarak "İbreli Ormanlar" ve "Yapraklı Ormanlar" ve "Karışık Ormanlar" bulunmaktadır.

Kazdağları'nın Orman Vejetasyonu

İbreli Ormanlar: Kızılçam (*Pinus brutia*) Ormanları, Karaçam (*Pinus nigra* spp. *Pallasiana)* Ormanları, Kazdağı Göknarı (*Abies nordmanniana* spp. *equi-trojani*) Ormanları.

Yapraklı Ormanlar: Kayın (*Fagus orientalis*), Kestane (*Castanea sativa* Miller) Ormanları, Gürgen (*Carpinus betulus*) Ormanları, Meşe (*Quercus* spp.) Ormanları.

Karışık Ormanlar: Karaçam-Göknar Karışımı, Karaçam-Kızılçam Karışımı, Karaçam-Kayın Karışımı, Karaçam-Kestane Karışımı, Karaçam-Meşe Karışımlar.

Kazdağları'nın Çalı Vejetasyonu : Çalı vejetasyonu batıda Ayvacık yakınlarında (*Phillyrea latifolia*),kuzeybatıda ise Bayramiç dolaylarında geniş alanlar kaplamaktadır.

Kazdağları'nın Yüksek Dağ Step Vejetasyonu: Kazdağı'nın 1600 m'den sonraki kısımlarında Sarkız Tepe ve Baba Tepede tek ağaç şeklinde ve daha çok çalı formunda karaçam bulunmaktadır (Oktay, 2006).

2.9. Kazdağları'nın Tıbbi ve Aromatik Bitkileri

Serez (2006)'a göre Kudar (2006), Acartürk (2001) Kazdağları'nın şifalı bitkileri *Salvia officinalis, Mentha pulegium Abies equi-trojani, Mentha viridis, Rosmainus officinalis, Eryhraea centaurium, Myrtus communis, Artemisia absinthium, Laurus obilis, Ceterach fficinarum, Rhus coriaria, Thymus capitatus, Lavandula stoechas, Thymus vulgaris, Ruscus hypoglossum'* dur.

2.10. Kazdağları'nda Koruma Alanları

Bölgenin en önemli koruma alanı Kazdağı Milli Parkı'dır. Milli park içinde korunması gereken çok önemli alanlar alandaki endemik tür ve nadir türlerin sayısı, populasyon yoğunlukları ve tehdit unsurları dikkate alınarak üç alt sınıfa ayrılmıştır (Satıl ve ark. 2006):

1. derece önemli alanlar: Sarıkız Tepe, Karataş Tepe, Kartalimen, Susuz Tepe, Nanekırı ve Kapıdağ.

2. derece önemli alanlar: Babadağ, Çıplak Tepe, Kırklar tepe, Kalabak, Kuştepe, Tavşanoynağı.

3. derece önemli alanlar: Tozlu yayla, Düden alanı, Şahinderesi ve Yayla tepe.

Bölgede Kazdağı Milli Parkı'na başka Genetik Kaynakları Yerinde Koruma Projesi Pilot Bölgesi (GEF-1), Gen Kaynaklarının Yönetim Alanları (GEKYA), Gen Koruma ve Yönetim Ormanı, Kazdağı Göknarı *Abies nordmanniana* ssp.*equi-trojani* Endemik Tür Koruma Alanı ile Kızılçam, Karaçam, Göknar, Kestane, Meşe ve Kayın türlerini koruma altına almıştır.

2.11. Kazdağları'nın Tarımsal Kimliğinde Önemli Ürünler

Zeytin (*Olea europaea* L.) Kazdağı Milli Parkı içinde Edremit Körfezi'nin kıyıları, Kazdağı ile Madra Dağı'nın yamaçları dünyan en kaliteli zeytin ağaçları ile kaplıdır. Kazdağı'nıda içine alan bu coğrafik bölge Balıkesir il sınırları içinde kalan Altınoluk, Güre, Akçay, Edremit, Havran Gömeç Burhaniye, Ayvalık merkezleri ile Çanakkale il sırları içinde bulunana Küçükkuyu, Behramkale, Ayvacık, Ezine, Bayramiç merkezlerinde zeytin ağacı yetiştiriciliği yönünden zeytinyağı üretimi tarımsal aktiviteler bakımından büyük önem taşır (Şeker ve ark. 2006).

Tüysüz Şeftali Dünya da ve Türkiye'de sadece Kazdağı Bölgesi'nde yetiştiriciliği yapılan "Tüysüz Beyaz Şeftali-Evciler Tüysüzü" meyvesi ile benzer özelliklere sahip başka bir nektarin tipine rastlanılmamıştır. Tüysüz şeftali yeni bir meyve oluşu aromatik özelliklerinin üstünlüğü ve muhafaza edilebilme süresi bakımından avantajları ile meyvecilikte önemli bir yere sahip olmuştur (Kaynaş ve Sakaldaş, 2006).

2.12. Kazdağları Faunası

Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Müdürlüğü'nün 2000 yılında yaptırdığı çalışmalara göre 11 Amfibia (İki Yaşamlılar), 12 Memeli, 33 Sürüngen ve 165 Kuş türü yaşamaktadır (Serez, 2006).

Kazdağları genelinde yapılan bilimsel çalışmalarla kuş türlerinin çeşitliliği ve populasyonu ile ilgili önemli saptamalar yapılmıştır. Araplar Boğazında bu tür tespitler ışığında özellikle araştırılan bu türler bakımından bazı yörelerin zenginliği ve küresel ölçekte önemi ortaya konmuştur.

IUCN kriterlerine göre küresel ölçekte tehlike altında olan Şah Kartal (*Aquila heliaca*) türüne ait bir çiftin, yaşlı bir çam ağacını üreme habitatı olarak benimsedikleri ortaya konulmuştur. Aynı kritere dahil olan Büyük Orman Kartalı (*Aquila clanga*) alanda kıı göçmeni olarak gözlenmiştir (Sevim ve Gönüz, 2006).

2.13. Kazdağları'nın Mitolojik, Arkeolojik, Tarihi ve Kültürel Özellikler

Kazdağları yeraltı ve yerüstü zenginlikleri; maden kaynakları, su varlığı, pınar ve kaynakları, ormanları, çayır ve meraları ve verimli topraklarıyla yerleşik ve göçer öbekler için çekim gücü olmuştur.

Kazdağları'nda Phyrygialılar, Mysialılar, Lydialılar, Aiolisleliler, İonialılar, Persler, Makedonyalılar, Romalılar, Anadolu Selçukluları, Beylikler dönemi "Türkmen Prensliği" Karasi Beyliği, Osmanlı Devleti egemenliği olmuştur ve bölgede kültürlerinin izlerini bırakmışlardır. Halen bölgede Yörükler, Türkmenler, yörenin eski Manav Köy gibi yerli halklarına özgü yerleşimler ve eserleri bulunmaktadır (Anonim, 2006).

Geleneksel dokumalarda çeşitlilik (kanaviçe, nakış, file, tentene, kırk iğne, örgü, oya, bez çeşitleri, kıvrak, morabezi, bürümcük) ve duvar halısı (Kovor) dokuma ve diğer el işi örnekleri; yöre el dokumalarında kullanılan malzemelerin (yün, keten-kendir, pamuk, iplik) çeşitliliği; değişen yaşam koşulları ile (aba, şayak, bürümcük, kıvrak, ehram, önlük cacala, pala, poşu, kovor, kilim, zili, sumak, çarpana, kolan gibi) çeşitli adlarla bilinen el dokumaları bölgenin kültürel zenginliğini açıkça göstermektedir (Anonim, 2006).

Mera hayvancılığı yapan göçerlerin yerleşik düzene geçmesiyle, besi ve ağıl hayvancılığı da yörede zamanla başlamış ve yerleşmiş; dokuma şekli ve malzemeleri, dokuma motifleri, desenleri, yaşam şekline bağlı beslenme ve yeme içme kültürü de gelişmiş ve zenginleşmiştir. Bölge bunun gibi birçok kültürel zenginliği ile yörenin turizm ve rekreasyon etkinliklerine olanak sağlamaktadır.

3. Bulgular (Tartışma ve Sonuç)

Kazdağları'nın Fizyoğrafik Yapı Bakımından Rekreasyon Potansiyeli

Kazdağları'nın jeomorfolojik yapısına bağlı olarak parçalı bir **topoğrafik yapı** bulunmaktadır. Bu özelliğin oluşturduğu arazi yüzeyindeki hareketlilik, arazi rölyefindeki çeşitlilik peyzajda farklılıklar yaratarak peyzajın çeşitliği zenginleştirmekte, örneğin Şahindere Kanyonu gibi yüksek peyzaj değeri ve manzara alanları oluşturmaktadır.

Kazdağları'nın sahip olduğu bu **jeolojik özelikler** incelendiğinde eğitim ve araştırma amaçlı, gerekse doğa gözlemlerine dayalı rekreasyon açısından çeşitlilik ve zenginliğe sahip olduğu görülmektedir. Örneğin Babadağ, Karataş Tepeleri, Türkmen Yaylası Sarıkız Tepesi gibi manzara noktaları, şifalı suları, kaplıcaları ile bölge ölçeğinde etkinliklere, geleneksel törenlere mekan olmaktadır.

Yöresel isimleriyle anılan **jeolojik formasyonların** varlığı ve bazı grupların yüzeyde yer alması peyzajn yapısına olumlu katkıda bulunmakta, ilginç ve değişik, kanyon, vadi, şelale, kaplıca gibi yöreye özgü, estetik ve ilginç peyzaj görünümleri oluşturmaktadır.

Kazdağı topoğrafyası, morfolojik özellikleri, jeolojik formasyonlarının çeşitliliği toprak yapısı ve vejetasyonu çeşitlendirmekte, oluşan bu habitatların zenginliğine bağlı olarak da bitki ve hayvan türleri çeşitlenmektedir.

Kazdağları böylece barınma, üreme, beslenme ve yaşam alanı olarak bir çok özel tür için önemli ekolojik nişler oluşturmaktadır. Kazdağları barındırdığı tüm bu varlıklar ve sunduğu zenginliğiyle, heybetli varlığıyla yüzyıllardır yöre ve bölge halkına esin, moral ve ekonomik anlamda güç kaynağı olmaktadır.

Kazdağları'nın Suya Dayalı Rekreasyon Potansiyeli

Ayazma, Hasan Boğuldu, Pınarbaşı, Şahindere Kanyonu rekreasyon olanağı sunan bölgenin önemli günübirlik dinlenme tesislerdir.

Mitolojide "Bin pınarlı İda" diye anılan Kazdağları, yerüstü suları ve yeraltı suları, tatlı su (menba), maden suyu ve sıcak su (jeotermal su) gibi su çeşitleri bölgenin ekolojik açıdan önemi ve peyzaj açısından çeşitliliği ve zenginliğini oluşturmaktadır.

Bölge hidrojeokimyasal özellikler bakımından soğuk ve sıcak su kaynaklarınca, şifalı sular ve kaplıca ve ılıcalarıyla sağlık ve alternatif tıp açısından ziyaretçilerine yararlanma olanakları sunmaktadır.

Edremit Körfezinde deniz banyosu yapılabilir gün ortalaması, yılın yarısına yakın bir süre 114 gündür bu da suya dayalı rekreasyon potansiyeli için önemli bir süredir.

Doğal su yolları, kaplıca ve ılıcaları, sıcak ve soğuk su kaynakları, 'ekşi su' gibi yöreye özgü maden suları, göl, gölet, bentler, çağlayanlar, çavlanlar, dere gölcükleri (büvetler), ayazmalar, çeşmeler, dere, çay, deniz, körfez, koylar, burunlar, kıyıların çeşitliliği (kumlu plaj, çakıllı plaj veya kayalık kıyılar), orman kenarı su kıyıları, zeytinlikler, meyvelikler kenarı su kıyıları, derin ve sığ su kıyıları, dalmaya uygun kıyılar, sahil ve plajların varlığı bölgenin suya dayalı rekreasyon potansiyelini oluşturmaktadır.

Kazdağları'nın İklim Bileşenleri Bakımından Rekreasyon Potansiyeli Hakim iklime göre Kazdağları klimatik konfor bölgesidir. İklimin yumuşaklığı insan davranışlarında hareketlilik ve rahatlık sağlar. İklim özellikleri yaşam şeklini de etkiler. Açık havada geçirilen sürenin artmasına ve dışarıda kalınan süreye bağlı sosyal ilişkilerin ve etkinliklerin artmasını sağlar. İklimin optimum olması floristik yapıyı ve çevrenin farklılaşmasına da katkıda bulunur.

Kazdağlarının Yaban Hayatı'na Dayalı Rekreasyon Potansiyeli

Kazdağları silsilesinde yaban hayatı için önemli bir çok biyotoplara ev sahipliği yapar. Örneğin orman alanları, tarlalar, zeytinlikler, bağlar, bahçeler, ağaçlıklar, çayır ve meralar, deniz, göl ve göletler, barajlar ait su kıyıları ve yüzeyleri, dereler, ırmaklar, göller ve su kıyıları, denizsel kıyılar sulak alanlar, ıslak alanlar, sazlıklar, ovalar, yaylalar, tepelik alanlar, dağ ve ekosistemi önemli biyotopları barındırmaktadır.

Bölge yaban hayatı, tür ve çeşitliliği doğa gözlemcileri ve doğa severleri cezp etmektedir. Manyas, Kapıdağ ve Gala Göllerinden göç eden kuşların uğrak yeridir.

Kazdağlarının Tarihi ve Kültürel Çekiciliğine Dayalı Rekreasyon Potansiyeli

Kazdağları mitolojik tarihi, arkeolojik değerleriyle kültürel bakımından zengindir :
Efsaneler (Zeus, İda Dağı Efsanesi, Helen Paris aşkı, Bin pınarlı İda, Sarıkız Efsanesi.....)
Hikayeler (Hasan Boğuldu.....)
Arkeolojik Sitler (Thepe-Lyrnnessos, Khyrsa, Killa, Andreia, Artandros, Adremittion, Astrya, Gargara,Troya, Apollon, Assos, Smintheon, ...)
Kentsel Sitler (Adatepe, Yeşilyurt, Nusratlı, Ahmetçe Köyü, Behramkale .....)
Yerleşim dokusu, Mimari dokusu, Sokak dokusu
Geleneksel mimari ve diğer mimari değerler, öğeler
Tarihi yerler, Savaş Alanları, Nusret Mayın Tabyası, Kuvayi Milliye Müfrezesi
Yerleşik köyler (Nusratlı, Sazlı, Kozlu, Ahmetçe, Büyükhusun, Büyükçetmi, Arıklı.....),
Sunaklar (Zeus Altarı... ..)
Tapınaklar (Zeus Tapınağı, Apollon Tapınağı, Altar Tapınağı.....)
Kaleler (Kilitbahir Seddülbahir Kalesi, Çimenlik Kalesi.....)
Külliyeler (600 yıllık Hüdavandigar Külliyesi...)
Camiler ve diğer Dini tesisler (600 yıllık Hüdavandigar Camii....)
Resmi Müzeler (Etnoğrafya Müzeleri, Arkeoloji Müzeleri ve Şehir Müzeleri.....)
Özel Müzeler (Adatepe Köy Müzesi, Tahta Kuşlar Müzesi.....)
Şehitlikler (Çanakkale Şehitliği.....)
Mezarlıklar (İngiliz Mezarlığı.....)
Tarihi Parklar (Çanakkale Tarihi Halk Bahçesi.....)
Geleneksel el sanatları, dokuma kültürleri
Yeme içme alışkanlıkları, yemek kültürleri
Festivaller (Truva Festivali, Zeytin Festivali, Bağ bozumu Festivali.....)
Şenlikler (Kazdağı, Sarıkız Şenlikleri.....)
Geleneksel Törenler (Kız isteme, Düğünler, Sünnet töreni .....),
Yarışmalar (Sarıkız Güzellik Yarışması.....)
Geleneksel Etkinlikler (Deve Güreşleri, Köy Hayırları.....)

Kazdağlarının Görsel Peyzaj Çekiciliğine Dayalı Rekreasyon Potansiyeli

Orman peyzajı, kırsal peyzaj, dağ peyzajı, kıyı peyzajı, körfez peyzajı, kesintisiz uzanan zeytinlikler, peyzajla uyumlu yerleşimler bölgenin görsel rekreasyon potansiyelini oluşturmaktadır.

Mevsimlerin yaşanılmasında (kış peyzajı, güz ve bahar peyzajı), güneşin durumuna bağlı ilginç görünümlerin oluşmasında (tan, grup) ve ekstrem iklim koşullarında doğasının sunduğu eşsiz peyzaj manzaraları ile Kazdağları daha da çekici olmaktadır.

Kazdağlarının Koruma Alanlarına Dayalı Rekreasyon Potansiyeli

Koruma Alanları, Doğal sit alanları Kazdağı Milli Parkı, Jeolojik sit alanları, Şahindere Kanyonu, Sütüven Şelalesi gibi jeomorfolojik özellikler, orman varlığı bölgenin rekreasyon potansiyelini oluşturmaktadır.

Kazdağlarının Floristik Yapısına Dayalı Rekreasyon Potansiyeli

Kazdağlarının floristik çeşitliliği, biyoçeşitliliği, endemizmi, nadir ve endemik türleri, barındırdığı habitatları ve vejetasyon formasyonları gibi özelliklerinin rekreasyon potansiyeli bakımından önemi büyüktür. Karasal ekosistem, sulara ait ekosistemler, sulak alan ekosistemleri ve dağ ekosistemleri gibi birçok ekosistemi barındırır.

Bölge, flora ve fauna tür ve biyolojik çeşitliliği ekolojik açıdan tam olarak keşfedilmemişliği bilimsel çalışmalar için önemli bir araştırma alanı, açık hava laboratuarı oluşturmaktadır. Kazdağları'nın anılan tüm bu doğal yapısı ve peyzaj özellikleri, aslında bölgenin rekreasyon potansiyelini oluşturmaktadır. Ekoturizm, doğa turizmi ve rekreasyon için çekim gücü oluşturmaktadır. Özellikle doğa sever rekreasyonculara çeşitli rekreasyonel aktivite olanakları sunmaktadır:

Doğal yaşam ortamlarını görme, Doğal süreçleri ve işleyişini anlama,
Ekolojiyi anlama, öğrenme, Ekolojik olayları gözlemleme, Ekosistemleri tanıma,
Yaban hayatı gözlemleme, Faunayı tanıma,
Kuş ve diğer canlıları gözlemlemeye,
Floristik komposizyonları görme ve öğrenme,
Mevsimsel vejetasyon özelliklerini takip etme,
Ender ve nadir bitkileri görme,
Yöre peyzajını yerinde tanıma, İlginç jeolojik oluşumları görme, tanıma gibi doğa gözlemlemeye dayalı olarak peyzaj yapısının bir çok rekreasyon potansiyeli vardır.

Kaynaklar

Adak, S. Birsin, M. A. Özge, M. (2006). Bitkisel Gen Kaynakları Bakımından Kazdağları Yöresinin Önemi. Kazdağları II. Ulusal Sempozyumu, 22-25 Haziran 2006 Bildiri Kitabı. S.277-287, Çanakkale.

Akalın, E. (2006). Kazdağları'nda Bilim İçin Yeni Umbelliferae Türleri. Kazdağları II. Ulusal Sempozyumu, 22-25 Haziran 2006 Bildiri Kitabı. S.123-128, Çanakkale.

Bozcu, M. Çalık, A. (2006). Biga Yarımadası'nın Morfotektonik Özellikleri ve Kazdağları Jeolojisi. Kazdağları II. Ulusal Sempozyumu, 22-25 Haziran 2006 Bildiri Kitabı. S.3-18, Çanakkale.

Kaynaş, K. Sakalda, M. (2006). Kazdağı Yöresinde Yetiştirilen "Tüysüz Beyaz Şeftali" Üzerine Çeşitli Araştırmalar. Kazdağları II. Ulusal Sempozyumu, 22-25 Haziran 2006 Bildiri Kitabı. S.329, Çanakkale.

Koçman, A., Koç, T., Sezer, İ. (2006). Turizmde Klimatik Konfor Üzerine Değerlendirmeler Edremit Yöresi Kıyı Kuşağı Örneği. Kazdağları II. Ulusal Sempozyumu, 22-25 Haziran 2006 Bildiri Kitabı. S.20-28, Çanakkale.

Oktay, P. Kelkit, A. (2006). Kazdağları'ndaki Rekreasyonel Alanlarda Mevcut Altyapının Yeterliliğinin İrdelenmesi. Kazdağları II. Ulusal Sempozyumu, 22-25 Haziran 2006 Bildiri Kitabı. S.453, Çanakkale.

Satıl, F. Dirmenci, T. Tümen, G. (2006). Kazdağı Milli Parkının Öncelikli Koruma Alanlarının Sınıflandırılması ve Önemli Bitkileri. Kazdağları II. Ulusal Sempozyumu, 22-25 Haziran 2006 Bildiri Kitabı. S.393, Çanakkale.

Serez, M. (2006). Kazdağı (Ida)'nın Eko-Turizm Yönünden Önemi Kazdağları II. Ulusal Sempozyumu, 22-25 Haziran 2006 Bildiri Kitabı. S.431, Çanakkale.

Sevim, İ. Gönüz, A. (2006). Kazdağı Araplar Boğazı Çevresinde Yerleşik ve Göçmen Kuş Populasyonları Üzerine Gözlemler. Kazdağları II. Ulusal Sempozyumu, 22-25 Haziran 2006 Bildiri Kitabı. S.77-88, Çanakkale.

Şeker, M. Sakaldaş, M. Akçal, A. (2006). Kazdağı Yöresinde Zeytin Yetiştiriciliğinin Yapısı, Soruları ve Çözüm Önerileri. Kazdağları II. Ulusal Sempozyumu, 22-25 Haziran 2006 Bildiri Kitabı. S.321, Çanakkale.

Şener, S. Yıldırım, M. Bahar, E. Demirel, K. Erken, O. (2006). Kazdağları Su Kaynakları ve Biga-Kocabaş Çayı'nda Su Kalitesi Üzerinde Bir Araştırma. Kazdağları II. Ulusal Sempozyumu, 22-25 Haziran 2006 Bildiri Kitabı. S.341-68, Çanakkale.